

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ІМЕНІ П. Л. ШУПИКА

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення вченої ради

Протокол _____ № _____

Голова вченої ради

чл.-кор. НАМНУ України

професор Олександр ТОЛСТАНОВ

РОБОЧА ПРОГРАМА
ВИБІРКОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«МІЖНАРОДНЕ ГУМАНІТАРНЕ ПРАВО»
освітньо-наукових програм підготовки докторів філософії

галузі знань	22 Охорона здоров'я
	<hr/>
	(код та назва галузі знань)
спеціальності	221 Стоматологія, 222 Медицина, 224 Технології медичної діагностики та лікування, 226 Фармація, промислова фармація, 228 Педіатрія, 229 Громадське здоров'я, 281 Публічне управління та адміністрування
	<hr/>
	(код та назва спеціальності)
рівень вищої освіти	Третій (освітньо-науковий)
	<hr/>
	(вказати рівень вищої освіти)
форма навчання	Очна (денна, вечірня), заочна
	<hr/>
	(зазначити форму навчання)
тривалість навчання	3 кредити, 90 годин
мова навчання	українська

Робоча програма вибіркової навчальної дисципліни «Міжнародне гуманітарне право» для підготовки докторів філософії всіх спеціальностей.

РОЗРОБНИКИ:

Серьогіна Наталія Олексіївна, завідувач відділу аспірантури та докторантури НУОЗ України імені П. Л. Шупика, кандидат юридичних наук, доцент.

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Вітер Д. В., доктор філософських наук, професор, професор кафедри публічного управління, адміністрування та соціальної роботи НУОЗ України імені П. Л. Шупика

Цевельов О. Є, кандидат наук з державного управління, генерал-майор, Департамент воєнної політики та стратегічного планування Міністерства оборони України

Робоча програма вибіркової навчальної дисципліни «Міжнародне гуманітарне право» схвалена:

– на засіданні кафедри публічного управління, адміністрування та соціальної роботи НУОЗ України імені П. Л. Шупика протокол № 7 від «08» жовтня 2024 року

Завідувач кафедри д.держ.упр., проф. Лариса МЕЛЬНИЧУК

– на засіданні вченої ради Інституту післядипломної освіти протокол № 8 від «9» жовтня 2024 року

Директор Інституту д.мед.н., проф. Олена ШАРИКАДЗЕ

ПОГОДЖЕНО

Голова Постійно діючої комісії вченої ради НУОЗ України імені П. Л. Шупика з наукової діяльності та навчально-методичної роботи з вищої освіти, протокол № 8 від «10» жовтня 2024 року

Наталія САВИЧУК

1. Опис навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Міжнародне гуманітарне право» є вибірковою компонентою освітньо-наукових програм підготовки докторів філософії.

Загальний опис навчальної дисципліни подано у таблиці 1.

Таблиця 1

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни за формами навчання		
		очна денна	очна вечірня	заочна
Кількість кредитів - 3 Статус дисципліни <u>вибіркова компонента освітньо-наукової програми</u> Загальна кількість годин - 90 год. Розподіл годин для: (вказати години) - денної форми навчання: аудиторних – 68 самостійної роботи – 22 - вечірньої форми навчання: аудиторних – 44 самостійної роботи – 56 заочної форми навчання: аудиторних – 22 самостійної роботи – 68	Галузь знань	Нормативна		
		Рік підготовки		
		2	2	2
		Семестр		
	Спеціальність <i>Для всіх спеціальностей</i>	4		
		Лекції		
		40	24	14
	Освітній ступінь <i>доктор філософії</i>	Практичні		
		28	20	8
		Семінарські		
		Самостійна робота		
		22	56	68
		Контрольна робота		
Вид контролю: залік				

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета дисципліни: опанування здобувачами вищої освіти знань про базові положення міжнародного гуманітарного права, вивчення його сутності та особливостей, принципів і джерел, суб'єктів, співвідношення з правом прав людини та визначити рівень його знань та вмінь відповідно до кваліфікаційних вимог. базові знання про кваліфікацію збройних конфліктів і правовий статус учасників сучасних збройних конфліктів; ознайомити із особливостями дії норм щодо прав людини в умовах збройного конфлікту; формувати уяву про обмеження і заборону сучасних засобів і методів ведення воєнних дій; сформувані у студентів базові знання про імплементацію міжнародного гуманітарного права, відповідальність за порушення норм міжнародного гуманітарного права; ознайомити з системою Міжнародного Руху Червоного Хреста і Червоного Півмісяця.

Завданнями вивчення дисципліни є: опанування певним інструментарієм галузі міжнародного гуманітарного права; вивчення сутності, принципів та джерел

міжнародного гуманітарного права; вміння розмежовувати міжнародний збройний конфлікт і неміжнародний збройний конфлікт; визначення статус учасників збройних конфліктів (комбатанти); визначення статусу осіб, які не беруть безпосередньої участі у збройному конфлікті (некомбатанти); приділення уваги діяльності міжнародних організацій щодо надання захисту населенню під час збройних конфліктів; аналіз гуманітарної системи ООН; визначення статусу окупованих територій; аналіз інституту нейтралітету; визначення місця і ролі міжнародних недержавних організацій гуманітарного спрямування у сучасних міжнародних відносинах.

Місце навчальної дисципліни в освітній програмі:

Навчальна дисципліна є вибірковою дисципліною підготовки докторів філософії за всіма спеціальностями. Вивчення дисципліни «Міжнародне гуманітарне право» безпосередньо спирається на знання отримані під час вивчення дисциплін «Етика, біоетика та академічна доброчесність».

Робочу програму навчальної дисципліни розроблено відповідно до вимог галузевого стандарту вищої освіти на базі освітньо-наукової програми підготовки докторів філософії.

3. Програма та тематичний план навчальної дисципліни

Код розділу	Назва розділу	Перелік загальних та фахових компетенцій
1	2	3
01.	Міжнародне гуманітарне право: поняття, джерела та принципи	Зародження і розвиток міжнародного гуманітарного права (МГП). Поняття МГП. Предмет регулювання МГП. Комплекс норм про захист жертв війни, що складають «Право Женеви». Комплекс норм про обмеження засобів і методів ведення війни, що складають «Право Гааги». Зближення норм «Право Женеви» і «Право Гааги» та формування «змішаного права». Норми МГП. Основні принципи МГП. Принципи Міжнародного Комітету Червоного Хреста. Поняття і система джерел МГП. Міжнародні договори і звичаї як основні джерела МГП. Значення загальних принципів права. Роль судових рішень доктрини та актів міжнародних організацій як джерел МГП. Місце МГП у системі міжнародного права. Співвідношення МГП з іншими галузями міжнародного права: правом міжнародної безпеки, міжнародним правом прав людини, міжнародним кримінальним правом тощо.
02.	Сфера застосування міжнародного гуманітарного права	Ситуаційна сфера застосування МГП (<i>ratione situationis</i>). Поняття і види міжнародних збройних конфліктів. Поняття збройного конфлікту. Поняття неміжнародного збройного конфлікту. Співвідношення термінів «збройний конфлікт» і «війна». Застосування норм МГП стосовно осіб (<i>ratione personae</i>). Застосування норм МГП стосовно держав, міжнародних організацій, народів, які ведуть озброєну боротьбу за самовизначення, і сторін збройного конфлікту. Застосування норм МГП у часі (<i>ratione temporis</i>). Правові наслідки початку війни і початку воєнних дій. Перемир'я. Правові наслідки закінчення воєнних дій. Загальні правила початку і припинення застосування МГП в ситуаціях збройних конфліктів. Просторова сфера застосування норм МГП (<i>ratione loci</i>). Театр воєнних дій. Території, які не можуть бути театром воєнних дій. Застосування норм МГП в морській і повітряній війні.

03	Міжнародні збройні конфлікти: статус осіб, які знаходяться під заступництвом і режим окремих об'єктів	Правовий статус поранених, хворих та осіб, що потерпіли корабельну аварію відповідно норм МГП (гуманне поводження, повага, захист, догляд). Медичний, санітарний і духовний персонал: поняття і правовий статус. Правовий режим медичних формувань і закладів, санітарного транспорту. Військовополонені: поняття і правовий статус. Режим воєнного полону. Цивільне населення: поняття і правовий статус. Правовий режим цивільних об'єктів. Правовий режим окупованої території. Заборона ворожого впливу на природне середовище в МГП
04	Міжнародні збройні конфлікти: обмеження засобів і методів ведення війни	Поняття засобів і методів ведення війни і основні принципи МГП про їх обмеження та заборону. Джерела МГП щодо заборони методів і засобів ведення війни. МГП про обмеження і заборону конкретних видів зброї. Обмеження і заборона застосування конкретних видів звичайної зброї. Заборона застосування вибухових і запалювальних пуль, які легко розвертаються і сплющуються. Заборона використання протипіхотних мін і касетних боєприпасів. Заборона хімічної і бактеріологічної (біологічної) зброї. Застосування ядерної зброї і принципи МГП. Заборона ворожого впливу на оточуюче середовище. Заборонені методи ведення воєнних дій. Норми МГП про заборону окремих методів ведення війни стосовно цивільних осіб (голод, терор, взяття заручників, мародерство, пограбування, депортація).
05	Неміжнародні збройні конфлікти	Поняття неміжнародних збройних конфліктів. Норми і принципи, що застосовуються до неміжнародних збройних конфліктів. Правовий захист жертв збройних конфліктів відповідно ст. 3, загальній для всіх Женевських конвенцій 1949 р. і Додаткового Протоколу II від 1977 р., а також звичайному міжнародному гуманітарному праву. Норми МГП (договірні і звичаєві) про обмеження, що стосуються засобів і методів ведення воєнних дій у випадках збройних конфліктів неміжнародного характеру. Заборона голоду, терору та інших методів ведення війни. Заборона або обмеження застосування окремих видів зброї. Обмеження сфери застосування норм МГП, що стосуються неміжнародних збройних конфліктів. Норми права, що діють в ситуації внутрішніх безпорядків і внутрішньої напруги. Мінімальні гуманітарні норми, що застосовуються в ситуації внутрішніх безпорядків і внутрішньої напруги.
06	Захист прав людини під час збройних конфліктів	Співвідношення МГП з і міжнародного права прав людини. «Інтеграційна», «розмежувальна» і «взаємодоповнююча» концепції. Співвідношення концепцій <i>Lex specialis</i> і <i>Lex generalis</i> . Захист прав людини в ситуації міжнародного збройного конфлікту. Екстериторіальна юрисдикція держав щодо зобов'язань у галузі захисту прав людини. Захист прав людини в ситуації неміжнародного збройного конфлікту. Дія прав людини під час надзвичайного і воєнного стану. Захист прав людини в інших ситуаціях насилля всередині держави. Захист прав людини в ситуації «глобальної війни з тероризмом». Права затриманих осіб у ході боротьби з тероризмом. Захист прав людини в ситуації «кібервійни».
07	Особливості права морської війни і права повітряної війни	Визначення району бойових дій на морі. Райони, де заборонено ведення бойових дій. Режим нейтральних вод. Судна і літальні апарати противника, які не можуть бути об'єктами нападу. Статус нейтральних торговельних суден і цивільних літальних апаратів. Засоби і методи ведення війни на морі. Право перехвату, огляду, обшуку, зміни курсу і захоплення торгових суден, цивільних літальних апаратів і вантажів противника, а також нейтральних

		торгових суден. Загальні принципи, що застосовуються до права повітряної війни. Особливі норми ведення війни проти об'єктів у повітрі. Статус осіб, які знаходяться під заступництвом.
08	Імплементация міжнародного гуманітарного права	Поняття імплементации міжнародного гуманітарного права. Засоби, що застосовуються в мирний час і в ситуації війни. Дотримання норм міжнародного гуманітарного права. Імплементация норм міжнародного гуманітарного права в правовій системі України. Міжнародні, правові і інституційні механізми контролю за дотриманням норм МГП. Процедура двостороннього розслідування. Діяльність міжнародної комісії по встановленню фактів. Контроль ДержавПокровительок, МКЧХ, ООН, міжнародні неурядові організації. Відповідальність за порушення норм МГП. Проект Кодексу злочинів проти миру і безпеки людства. Відповідальність держав за порушення норм МГП. Відповідальність індивідів за порушення норм МГП.
09	Міжнародний рух Червоного Хреста і Червоного Півмісяця	Міжнародний рух Червоного Хреста і Червоного Півмісяця: виникнення, основоположні принципи, Статут, Конференція і роль у розвитку МГП. Міжнародний Комітет Червоного Хреста (МКЧХ): історія створення, Статут, структура і функції. Міжнародна федерація товариств Червоного Хреста і Червоного Півмісяця: Статут, структура і функції. Національні товариства Червоного Хреста і Червоного Півмісяця: порядок створення, типовий статут, функції. Емблема Червоного Хреста і Червоного Півмісяця: історія створення, функції, Типовий закон про використання і захист емблем. Попередження зловживанням емблемами Червоного Хреста і Червоного Півмісяця.

4. Структура навчальної дисципліни Очна денна форма навчання

Код розділу	Назва розділу	Кількість кредитів	Загальний обсяг	Кількість годин				
				аудиторних				Самостійна робота
				Всього	Лекції	Семинари	Практичні	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Міжнародне гуманітарне право: поняття, джерела та принципи			6	4		2	2
2	Сфера застосування міжнародного гуманітарного права			8	6		2	2
3	Міжнародні збройні конфлікти: статус осіб, які знаходяться під заступництвом і режим окремих об'єктів			10	8		4	4
4	Міжнародні збройні конфлікти: обмеження засобів і методів ведення війни			10	8		2	2
5	Неміжнародні збройні конфлікти			6	4		2	2
6	Захист прав людини під час збройних конфліктів			10	8		4	4
7	Особливості права морської війни і права повітряної війни			6	4		2	2
8	Імплементация міжнародного гуманітарного права			6	4		2	2
9	Міжнародний рух Червоного Хреста і Червоного Півмісяця			6	4		2	2
РАЗОМ:		3	90	68	44		22	22

Очна вечірня форма навчання

Код розділу	Назва розділу	Кількість кредитів	Загальний обсяг	Кількість годин				
				аудиторних				Самостійна робота
				Всього	Лекції	Семінари	Практичні	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Міжнародне гуманітарне право: поняття, джерела та принципи			4	2		2	4
2	Сфера застосування міжнародного гуманітарного права			4	2		2	4
3	Міжнародні збройні конфлікти: статус осіб, які знаходяться під заступництвом і режим окремих об'єктів			6	4		2	6
4	Міжнародні збройні конфлікти: обмеження засобів і методів ведення війни			6	4		2	6
5	Неміжнародні збройні конфлікти			6	4		2	6
6	Захист прав людини під час збройних конфліктів			6	4		2	6
7	Особливості права морської війни і права повітряної війни			4	2		2	6
8	Імплементация міжнародного гуманітарного права			4	2		2	4
9	Міжнародний рух Червоного Хреста і Червоного Півмісяця			4	2		2	4
РАЗОМ:		3	90	44	26		18	46

Заочна форма навчання

Код розділу	Назва розділу	Кількість кредитів	Загальний обсяг	Кількість годин				
				аудиторних				Самостійна робота
				Всього	Лекції	Семінари	Практичні	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Міжнародне гуманітарне право: поняття, джерела та принципи			2	1			8
2	Сфера застосування міжнародного гуманітарного права			2	1			8
3	Міжнародні збройні конфлікти: статус осіб, які знаходяться під заступництвом і режим окремих об'єктів			4	2		2	8
4	Міжнародні збройні конфлікти: обмеження засобів і методів ведення війни			2	2		2	8
5	Неміжнародні збройні конфлікти			2	2			8
6	Захист прав людини під час збройних конфліктів			4	2		2	8
7	Особливості права морської війни і права повітряної війни			2	2			8
8	Імплементация міжнародного гуманітарного права			2	2			6
9	Міжнародний рух Червоного Хреста і Червоного Півмісяця			2	2			6
РАЗОМ:		3	90	22	16		6	68

5. Кваліфікаційна характеристика здобувача вищої освіти

Відповідно до вимог освітньо-наукової програми очікується, що в результаті успішного навчання за програмою, поряд із іншими професійними навиками, здобувач ступеня доктора філософії повинен володіти наступними компетентностями:

№	Назва	Знання	Уміння
1.	Мати концептуальні та методологічні знання зі медицини та на межі предметних областей, а також дослідницькі навички, достатні для проведення наукових і прикладних досліджень на рівні останніх світових досягнень з відповідного напрямку, отримання нових знань та/або здійснення інновацій	+	+
2.	Глибоко розуміти загальні принципи та методи наук про здоров'я людини, основні тенденції їх розвитку, а також методологію наукових досліджень, застосувати їх у власних наукових розвідках у сфері медицини та у викладацькій практиці	+	+
3.	Формулювати і перевіряти гіпотези; використовувати для обґрунтування висновків належні докази, зокрема, результати теоретичного аналізу, експериментальних досліджень, статистичного аналізу даних, наявні літературні дані	+	+
4.	Застосовувати сучасні інструменти і технології пошуку, оброблення та аналізу медико-біологічної інформації, зокрема, статистичні методи аналізу даних великого обсягу та/або складної структури, спеціалізовані бази даних та інформаційні системи	+	+
5.	Розробляти та реалізовувати наукові та/або інноваційні проекти медичної направленості, які дають можливість переосмислити наявне та створити нове цілісне знання та/або професійну практику і розв'язувати значущі проблеми у сфері медицини	+	+
6.	Організовувати і здійснювати освітній процес у сфері медицини, його наукове, навчально-методичне та нормативне забезпечення, розробляти і застосовувати інноваційні технології навчання, розробляти і викладати спеціальні навчальні дисципліни у закладах вищої освіти	+	+
7.	Розробляти та досліджувати моделі процесів і систем, ефективно використовувати їх для отримання нових знань та/або створення інноваційних продуктів у сфері медицини та у дотичних міждисциплінарних напрямках	+	+

6. Самостійна робота

Навчально-методичні матеріали самостійної роботи аспірантів враховують специфіку навчальної дисципліни «Міжнародне гуманітарне право».

Рекомендації до самостійного вивчення навчального матеріалу включають вказівки щодо терміну та обсягу засвоєння матеріалу із зазначенням навчальних і наукових видань, що використовуються з цією метою, а також питання для самоконтролю, тести, контрольні завдання, вимоги і приклади оформлення самостійної письмової (дисертаційної) роботи, критерії оцінювання.

Завдання для самостійної роботи

Код розділу	Назва розділу	Кількість годин		
		денна	вечірня	заочна
1	2	2	4	5
1	Міжнародне гуманітарне право: поняття, джерела та принципи <i>Завдання:</i> проаналізувати тексти міжнародних договорів (Гаазькі, Женевські конвенції), визначити проблемні питання	2	4	8
2	Сфера застосування міжнародного гуманітарного права <i>Завдання:</i> виокремити основні завдання МГП в різних сферах	4	4	8
3	Міжнародні збройні конфлікти: статус осіб, які знаходяться під заступництвом і режим окремих об'єктів <i>Завдання:</i> дослідити міжнародні збройні конфлікти, визначити стан конфліктів та шляхи вирішення	2	6	8
4	Міжнародні збройні конфлікти: обмеження засобів і методів ведення війни <i>Завдання:</i> ознайомитися з методам ведення війни, проаналізувати обмеження. Визначити головні порушення у війні	2	6	10
5	Неміжнародні збройні конфлікти <i>Завдання:</i> ознайомитися з принципами, що застосовуються до неміжнародних збройних конфліктів, визначити правовий захист жертв збройних конфліктів	4	6	
6	Захист прав людини під час збройних конфліктів <i>Завдання:</i> ознайомитися з текстами Женевських конвенцій 1949 р., з положеннями договорів загального характеру у сфері захисту прав людини.	2	6	10
7	Особливості права морської війни і права повітряної війни <i>Завдання:</i> ознайомитися з текстами Гаазьких конвенцій та положень інших міжнародних актів, що закріплюють норми права морської війни і права повітряної війни	2	6	8
8	Імплементация міжнародного гуманітарного права <i>Завдання:</i> запропонувати можливості імплементации МГП в правову систему України	2	4	8
9	Міжнародний рух Червоного Хреста і Червоного Півмісяця <i>Завдання:</i> ознайомитися з текстами міжнародних договорів, що визначають статус Червоного Хреста і Червоного Півмісяця.	2	4	8
РАЗОМ:		22	46	68

7. Перелік тем рефератів

1. Гуманізація збройного конфлікту.
2. Поняття і предмет міжнародного гуманітарного права.
3. Місце і роль міжнародного гуманітарного права в системі міжнародного права.
4. Співвідношення міжнародного гуманітарного права з міжнародним правом прав людини.
5. Основні принципи міжнародного гуманітарного права.
6. Відмінність принципів міжнародного гуманітарного права від принципів Міжнародного Комітету Червоного Хреста.
7. Система джерел міжнародного гуманітарного права.
8. Основні джерела міжнародного гуманітарного права.

9. Значення загальних принципів права та інших джерел міжнародного гуманітарного права.
10. Поняття та види міжнародних збройних конфліктів.
11. Збройні конфлікти у ході національно-визвольних рухів та їх відмінність від сепаратистських війн.
12. Поняття неміжнародних збройних конфліктів. Та їх відмежування від ситуацій внутрішніх безпорядків і внутрішньої напруги. Норми міжнародного гуманітарного права, що застосовуються до не міжнародних збройних конфліктів.
13. Інтернаціоналізовані збройні конфлікти і особливості застосування до них норм міжнародного гуманітарного права.
14. Операції ООН з підтримання миру і питання застосування норм міжнародного гуманітарного права.
15. Застосування міжнародного гуманітарного права у часі (*ratione temporis*).
16. Застосування міжнародного гуманітарного права стосовно осіб (*ratione personae*).
17. Просторова сфера застосування міжнародного гуманітарного права (*ratione loci*).
18. Поняття комбатанта. Особистий склад збройних сил. Добровольці і ополченці. Учасники руху спротиву. Населення не окупованої території, яке стихійно береться за зброю.
19. Поняття цивільних осіб і цивільного населення. Відмінність цивільних осіб від комбатантів.
20. Статус шпигунів (лазутчиків), найманців, дезертирів.
21. Норм міжнародного гуманітарного права про обов'язки нападаючої і сторони, яка обороняється
22. Правовий захист, поранених, хворих і осіб, які потерпіли корабельну аварію.
23. Правовий статус медичного і духовного персоналу. Правове становище медичних формувань і медичних закладів, а також санітарного транспорту.
24. Госпітальні судна, санітарний транспорт та їх правове становище. Правовий статус медичного персоналу на такому транспорті.
25. Правовий захист військовополонених.
26. Правовий захист цивільного населення під час збройних конфліктів.
27. Правовий захист цивільних об'єктів під час збройних конфліктів.
28. Правовий режим окупованої території.
29. Правовий захист біженців і апатридів під час збройних конфліктів.
30. Заборонені засоби і методи ведення війни. Правові основи обмеження і заборони окремих видів зброї.
31. Заборонені методи ведення воєнних дій.
32. Правовий захист жертв не міжнародних збройних конфліктів.
33. Імплементация норм міжнародного гуманітарного права в національне законодавство.
34. Контроль за дотриманням норм міжнародного гуманітарного права та його форми.
35. Відповідальність за порушення норм міжнародного гуманітарного права.
36. Міжнародний рух Червоного Хреста і Червоного Півмісяця.
37. Відмінна і захисна функція емблем Червоного Хреста і Червоного Півмісяця.
38. Захист прав людини під час міжнародних збройних конфліктів.

39. Міжнародні механізми захисту прав людини під час міжнародних збройних конфліктів.
40. Захист прав людини під час неміжнародних збройних конфліктів.
41. Міжнародний Комітет Червоного Хреста: історія створення і основні напрямки діяльності.

8. Перелік питань для підсумкового контролю

1. Зародження законів і звичаїв війни та основні етапи їх розвитку.
2. Розвиток права збройних конфліктів у другій половині XIX століття (Паризька конвенція 1856 р., Кодекс Лібера 1863 р., Кримська війна).
3. Битва під Сольферіано 1859 р. і внесок Анрі Дюнану в заснування МКЧХ і розвиток міжнародного гуманітарного права.
4. Міжнародне гуманітарне право XX століття і сучасності.
5. Поняття міжнародного гуманітарного права, предмет регулювання.
6. «Право Женеви».
7. «Право Гааги».
8. Зближення «Права Женеви» і «Права Гааги» і формування «змішаного права».
9. Поняття, сутність міжнародного гуманітарного права.
10. Поняття норм міжнародного гуманітарного права.
11. Принципи міжнародного гуманітарного права.
12. Принципи Міжнародного Комітету Червоного Хреста.
13. Відмінність принципів міжнародного гуманітарного права від принципів Міжнародного Комітету Червоного Хреста.
14. Джерела міжнародного гуманітарного права.
15. Міжнародні договори і звичаї як основні джерела міжнародного гуманітарного права.
16. Особливості міжнародних договорів у галузі міжнародного гуманітарного права.
17. Звичай як джерело міжнародного гуманітарного права і тенденція «звичайодоговір-звичай».
18. Судові рішення, доктрини, рішення міжнародних організацій як джерела міжнародного гуманітарного права.
19. Міжнародне гуманітарне право в системі міжнародного публічного права.
20. Поняття і види міжнародних збройних конфліктів.
21. Поняття збройного конфлікту.
22. Поняття неміжнародного збройного конфлікту.
23. Співвідношення термінів «збройний конфлікт» і «війна».
24. Застосування норм міжнародного гуманітарного права стосовно осіб (*ratione personae*).
25. Ситуаційна сфера застосування міжнародного гуманітарного права (*ratione situationis*).
26. Застосування норм міжнародного гуманітарного права в часі (*ratione temporis*).
27. Правові наслідки початку війни і початку воєнних дій.
28. Правові наслідки закінчення воєнних дій.
29. Загальні правила початку і припинення застосування міжнародного гуманітарного права в ситуаціях збройних конфліктів.
30. Просторова сфера застосування норм міжнародного гуманітарного права (*ratione loci*).
31. Театр воєнних дій. Території, які не можуть бути театром воєнних дій.

32. Застосування норм міжнародного гуманітарного права в морській і повітряній війні.
33. Правовий статус поранених, хворих та осіб, що потерпіли корабельну аварію відповідно норм міжнародного гуманітарного права (гуманне поводження, повага, захист, догляд).
34. Медичний, санітарний і духовний персонал: поняття і правовий статус.
35. Правовий режим медичних формувань і закладів, санітарного транспорту.
36. Військовополонені: поняття і правовий статус. Режим воєнного полону. Цивільне населення: поняття і правовий статус.
37. Правовий режим цивільних об'єктів.
38. Правовий режим окупованої території.
39. Заборона ворожого впливу на природне середовище в міжнародному гуманітарному праві.
40. Поняття засобів і методів ведення війни і основні принципи міжнародного гуманітарного права про їх обмеження та заборону.
41. Джерела міжнародного гуманітарного права щодо заборони методів і засобів ведення війни.
42. Міжнародне гуманітарне право про обмеження і заборону конкретних видів зброї.
43. Обмеження і заборона застосування конкретних видів звичайної зброї.
44. Норми міжнародного гуманітарного права про заборону окремих методів ведення війни стосовно цивільних осіб (голод, терор, взяття заручників, мародерство, пограбування, депортація).
45. Неміжнародних збройних конфліктів. Норми і принципи, що застосовуються до неміжнародних збройних конфліктів.
46. Правовий захист жертв збройних конфліктів відповідно ст. 3, загальній для всіх Женевських конвенцій 1949 р. і Додаткового Протоколу II від 1977 р., а також звичайному міжнародному гуманітарному праву.
47. Норми міжнародного гуманітарного права (договірні і звичаєві) про обмеження, що стосуються засобів і методів ведення воєнних дій у випадках збройних конфліктів неміжнародного характеру.
48. Заборона голоду, терору та інших методів ведення війни.
49. Заборона хімічної і бактеріологічної (біологічної) зброї.
50. Застосування ядерної зброї і принципи міжнародного гуманітарного права.
51. Заборона або обмеження застосування окремих видів зброї.
52. Обмеження сфери застосування норм міжнародного гуманітарного права.
53. Джерела права, що стосуються неміжнародних збройних конфліктів.
54. Норми права, що діють в ситуації внутрішніх безпорядків і внутрішньої напруги.
55. Мінімальні гуманітарні норми, що застосовуються в ситуації внутрішніх безпорядків і внутрішньої напруги.
56. Співвідношення міжнародного гуманітарного права з іншими галузями міжнародного права прав людини.
57. Захист прав людини в ситуації міжнародного збройного конфлікту.
58. Екстериторіальна юрисдикція держав щодо зобов'язань у галузі захисту прав людини.
59. Захист прав людини в ситуації неміжнародного збройного конфлікту.
60. Захист прав людини під час надзвичайного і воєнного стану.
61. Захист прав людини в ситуації «глобальної війни з тероризмом».

62. «Інтеграційна», «розмежувальна» і «взаємодоповнююча» концепції співвідношення МГП і міжнародного права прав людини.
63. Визначення району бойових дій на морі. Райони, де заборонено ведення бойових дій.
64. Статус нейтральних торговельних суден і цивільних літальних апаратів.
65. Засоби і методи ведення війни на морі.
66. Право перехвату, огляду, обшуку, зміни курсу і захоплення торгових суден, цивільних літальних апаратів і вантажів противника, а також нейтральних торгових суден.
67. Загальні принципи, що застосовуються до права повітряної війни.
68. Особливі норми ведення війни проти об'єктів у повітрі.
69. Статус осіб, які знаходяться під покровительством.
70. Поняття види і форми імплементації міжнародного гуманітарного права.
71. Дотримання норм міжнародного гуманітарного права.
72. Засоби, що застосовуються в мирний час і в ситуації війни.
73. Імплементація норм міжнародного гуманітарного права в правовій системі України.
74. Міжнародні, правові і інституційні механізми контролю за дотриманням норм міжнародного гуманітарного права.
75. Процедура двостороннього розслідування.
76. Діяльність міжнародної комісії по встановленню фактів.
77. Контроль Держав-Покровительок, МКЧХ, ООН, міжнародних неурядових організацій за дотриманням норм міжнародного гуманітарного права.
78. Відповідальність за порушення норм міжнародного гуманітарного права.
79. Проект Кодексу злочинів проти миру і безпеки людства.
80. Відповідальність держав за порушення норм міжнародного гуманітарного права.
81. Відповідальність індивідів за порушення норм міжнародного гуманітарного права.
82. Відповідальність міжнародних організацій за порушення норм міжнародного гуманітарного права.
83. Підстави, види і форми відповідальності за порушення норм міжнародного гуманітарного права.
84. Компетенція Міжнародного кримінального права щодо притягнення до відповідальності за воєнні злочини.
85. Компетенція міжнародних органів кримінальної юрисдикції щодо притягнення до відповідальності за воєнні злочини.
86. Міжнародний рух Червоного Хреста і Червоного Півмісяця: виникнення, основоположні принципи, Статут, Конференція і роль в розвитку МГП.
87. Міжнародний Комітет Червоного Хреста (МКЧХ): історія створення, Статут, структура і функції.
88. Міжнародна Федерація товариств Червоного Хреста і Червоного Півмісяця: Статут, структура і функції.
89. Національні товариства Червоного Хреста і Червоного Півмісяця: порядок створення, типовий статут, функції.
90. Емблема Червоного Хреста і Червоного Півмісяця: історія створення, функції, Типовий закон про використання і захист емблем.

9. Критерії та порядок оцінювання результатів навчання

Оцінювання результатів навчання здобувачів в НУОЗ України імені П. Л. Шупика проводиться з використанням рейтингової системи (далі - ЄКТС), в основу якої покладено поопераційний контроль і накопичення рейтингових балів за різнобічну навчально-пізнавальну діяльність здобувачів у процесі навчання.

Максимальна кількість балів, яку здобувач вищої освіти може набрати під час вивчення кожного модуля для галузі знань 22 Охорона здоров'я, становить 200 балів, у тому числі за поточну навчальну діяльність 120 балів, за результатами підсумкового контролю 80 балів (на підставі листа МОЗ № 0804-47/10395 від 15.04.2014).

Для занесення балів оцінювання результатів підсумкового контролю навчання здобувача вищої освіти (залік) у відомість обліку успішності (колонка 5) та індивідуальний план здобувача вищої освіти використовується таблиця співвідношення між здобутими результатами успішності здобувача та ЄКТС оцінками

ВСЬОГО ОЦІНОК	СУМА БАЛІВ		ОЦІНКА ECTS	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ	
	100 балів	200 балів		екзамен	залік
	90 - 100	170 - 200	A	відмінно	зараховано
	82 - 89	155 - 169	B	добре	
	75 - 81	140 - 154	C		
	68 - 74	125 - 139	D	задовільно	
	61 - 67	111 - 124	E		
	35 - 60	60 - 111	FX	незадовільно	не зараховано
	1 - 34	1 - 59	F		

Технологія проведення заліку.

Контроль знань аспірантів – складова частина навчально-виховного процесу.

Він здійснюється для того, щоб виявити якість засвоєних знань, умінь і навичок практичної діяльності.

Зміст контролю зумовлений дидактичними цілями і завданнями, що стоять перед вивченням навчальної дисципліни чи окремих її частин.

Поточний та підсумковий залік – це форма підсумкового контролю, що полягає в оцінці засвоєння аспірантом навчального матеріалу на підставі результатів виконання ним певних видів робіт на практичних (семінарських) заняттях. Ці результати можуть зараховуватися як підсумок поточного контролю без додаткового опитування аспірантів.

Аспірант вважається допущеним до підсумкового контролю з вибіркової навчальної дисципліни «Міжнародне гуманітарне право», якщо він виконав всі види робіт, передбачені навчальним планом.

Проміжний контроль компетентностей з окремих розділів програми проводяться після закінчення їх вивчення, до початку підсумкового контролю. Заліки приймаються викладачами, які проводили практичні, семінарські та інші заняття в навчальній групі або читали лекції з даної дисципліни.

Залік виставляється за результатами роботи аспіранта протягом навчання (виконання аспірантом індивідуальних завдань та контрольних робіт, виступів на семінарських заняттях та оцінок поточного контролю), якщо він отримав рейтинг з дисципліни не менше 0,6 від максимально можливого значення (рейтингової шкали).

Якщо аспірант не отримав залік за рейтингом, залік виставляється за результатами виконання ним залікової контрольної роботи або підсумкової співбесіди.

За наявності поважних причин (хвороба, сімейні обставини та ін.), що документально підтверджені, окремим аспірантам може встановлюватись індивідуальний графік складання заліків.

Аспірант не допускається до підсумкового контролю з вибіркової навчальної дисципліни «Міжнародне гуманітарне право», якщо він не виконав усіх видів робіт, завдань (комп'ютерні практикуми, курсові, реферати, аналітичні огляди та ін.), які передбачені робочим навчальним планом з вибіркової навчальної дисципліни «Міжнародне гуманітарне право», або має незадовільні оцінки з проміжного контролю за розділами дисципліни.

10. Список рекомендованих джерел та ресурсного забезпечення

Міжнародно-правові акти:

1. Конвенція про закони і звичаї суходільної війни 1907 р. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_222.
2. Конвенція про покращення участі поранених і хворих у діючих арміях від 12 серпня 1949 р. (Женевська конвенція). URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_151.
3. Конвенція про покращення участі поранених, хворих та осіб, які зазнали корабельної аварії, зі складу збройних сил на морі від 12 серпня 1949 р. (Женевська конвенція). http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conv1946.shtml.
4. Конвенція про поведження з військовополоненими від 12 серпня 1949 р. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_153.
5. Конвенція про захист цивільного населення під час війни від 12 серпня 1949 р. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_154.
6. Конвенція про запобігання злочину геноциду та покарання за нього 1948 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995>.
7. Конвенція про незастосування строків давності до воєнних злочинів і злочинів проти людства 1968 р. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_168.

Основна література:

1. Грушко М. В. Міжнародне гуманітарне право: навчально-методичний посібник / за ред. завідувача кафедри міжнародного та європейського права, професора О. В. Бігняка. Одеса: Видавничий дім «Гельветика». 2022. 136 с.
2. Кориневич А.О. Застосування міжнародного гуманітарного права до збройного конфлікту на території України: навч. посіб. Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Одеса: Фенікс, 2015. 78 с.
3. Міжнародне гуманітарне право. Посібник для юриста / [М.М. Гнатовський, Т.Р. Короткий, А.О. Кориневич, В.М. Лисик, О.Р. Поєдинок, Н.В. Хендель]; за ред. Т.Р. Короткого – Київ-Одеса : Українська гельсінська спілка з прав людини, Фенікс, 2016. – 2017. - 145с.
4. Міжнародне право : словник-довідник / [С.М. Перепьолкін, Т.Л. Сироїд, Л.А. Філяніна]; за заг. ред. Т.Л. Сироїд. Х.: Юрайт, 2014. 408 с.
5. Міжнародне публічне право: підручник: у 3 т. / [В. Ф. Антипенко, Л. Д. Тимченко, О. В. Беглий, О. А. Радзівілл та ін.] ; за заг. ред. В. Ф. Антипенка. К.: НАУ, 2012. Т. 1. 420 с.
6. Міжнародне публічне право: підручник: у 3 т. / [В. Ф. Антипенко, Л. Д. Тимченко, О. В. Беглий, О. А. Радзівілл та ін.] ; за заг. ред. В. Ф. Антипенка. К.: НАУ, 2012. Т. 2. 348 с.

7. Сироїд Т. Л. Міжнародне публічне право: підручник. 2-ге вид., перероб. і допов. Харків: Право. 2020. 648 с.
8. Сироїд Т.Л., Фоміна Л.О. Міжнародний захист прав людини: навчальний посібник. Х.: Право, 2019. 310 с.
9. Сироїд Т. Л., Фоміна Л. О. Міжнародне публічне право. Міжнародний захист прав людини: посібник для підготовки до зовн. незалеж. оцінювання: за заг. ред. Т.Л. Сироїд. 5-те вид., перероблене і доповнене. Харків: Право. 2023. 462 с.
10. Сироїд Т.Л. Міжнародне кримінальне право: підручник. Харків: Право. 2023. 512 с.
11. Antoon De Baets The view of the past in international humanitarian law (1860–2020). *International Review of the Red Cross* (2022), 104 (920-921), 1586–1620. doi:10.1017/S1816383122000145
12. Alice Priddy. Who is the civilian population? Ensuring IHL is implemented for the protection of the entirety of the civilian population – including persons with disabilities. *International Review of the Red Cross* (2023), 105 (922), 242– 251.
13. Frédéric Casier. The role of National Red Cross and Red Crescent Societies in the development of international humanitarian law: Lessons learned and perspectives based on the Belgian Red Cross experience. *International Review of the Red Cross* (2022), 104 (920-921), 2027–2051.
14. *International Review of the Red Cross*. Volume 105 Number 923 Humanitarian debate: Law, policy, action. <https://internationalreview.icrc.org/sites/default/files/reviews-pdf/2023-06/Organized-Crime-InternationalReview-of-the-Red-Cross-No-923.pdf>
15. ICRC Annual Report 2023. URL: <https://www.icrc.org/en/report/icrcannual-report-2023>
16. Robert Mardini. Persons with Disabilities in Armed Conflicts: From Invisibility to Visibility. URL: <https://internationalreview.icrc.org/sites/default/files/reviews-pdf/2022-11/editorial-persons-with-disabilitiesin-armed-conflicts-from-invisibility-to-visibility-922.pdf>
17. Yahli Shereshevsky. International humanitarian law-making and new military technologies. *International Review of the Red Cross* (2022), 104 (920-921), 2131–2152.

Допоміжна література:

1. Гавриленко О. А., Сироїд Т. Л., Фоміна Л.О. Становлення передумов формування законів і звичаїв війни в стародавню епоху: класичні та сучасні підходи до вирішення проблеми // *Military offences and war crimes: background, theory and practice : collective monograph*. Ed. by V.M. Stratonov. Riga, Latvia : «Baltija Publishing», 2023. 876 p. P. 164- 204.
2. Сироїд Т.Л., Гавриленко О.А. Правовий статус особи під час воєн, що вели держави Стародавнього Сходу. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «ПРАВО»*. Випуск 29, 2020. С. 46-53
3. Гороховська О. В. Кодекс Лібера та його значення для розвитку й кодифікації міжнародного гуманітарного права. *Держава та регіони. Сер.: Право*. 2014. No 2. С. 114-118. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/drp_2014_2_22.
4. Лисик В.М. Правовий статус Міжнародного комітету Червоного Хреста і міжнародному праві: Монографія. Одеса: Фенікс, 2012. 208 с.
5. Сироїд Т.Л. Роль миротворчих сил ООН у захисті прав дітей під час збройних конфліктів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету, Серія Право*. Випуск № 16. 2011. С. 79-81.

6. Сироїд Т.Л. Механізм Організації Об'єднаних Націй щодо захисту цивільного населення під час збройних конфліктів /Від теорії міжнародного права до практики захисту прав людини. Liber Amicorum до 60-річчя проф. В.В. Мицика: Монографія /автор. кол.; за ред. О.В. Задорожнього та О.Р. Поєдинок. Київ; Одеса: Фенікс, 2016 р. 660-672. 718 с.
7. Сироїд Т.Л. Міжнародна універсальна організаційно-правова основа в галузі роззброєння і обмеження озброєнь. Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна, Серія: Право. Випуск 27, 2019. С.95-104.
8. Tilman Rodenhäuser. Strengthening IHL protecting persons deprived of their liberty: Main aspects of the consultations and discussions since 2011. URL: <https://international-review.icrc.org/sites/default/files/irrc-903-13.pdf>.

Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Офіційний сайт Amnesty International. URL: <http://www.amnesty.ch>.
2. Офіційний сайт Human Rights Watch. URL: <http://www.hrw.org>.
3. Офіційний сайт Medecins sans Frontieres. URL: <http://www.paris.msf.org>.
4. Офіційний сайт досліджень з МГП. URL: <http://www.ihl.ihlresearch.org>
5. Офіційний сайт Комісії міжнародного права. URL: <http://www.un.org/law/ilc>.
6. Офіційний сайт Міжнародного руху Червоного Хреста і Червоного Півмісяця. URL: <http://www.redcross.int>.
7. Офіційний сайт Міжнародного суду ООН. URL: <http://www.icj-cij.org>.
8. Офіційний сайт Міжнародного кримінального суду. URL: <http://www.icc.int>
9. Офіційний сайт Міжнародної гуманітарної комісії зі встановлення фактів. URL: <http://www.ihffc.org>.
10. Офіційний сайт Міжнародної Федерації співтовариств Червоного Хреста і Червоного Півмісяця. URL: <http://www.ifrc.org>.
11. Офіційний сайт Міжнародного Комітету Червоного Хреста [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.icrc.org>
12. Офіційний сайт ООН. URL: <http://www.un.org>.
13. Офіційний сайт Управління Верховного комісара з прав людини ООН. URL: <http://www.unhchr.ch>.